

Debatten i Stortinget 18.11.2011 (Foreløpig utgave)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om læring og fellesskap (Innst. 50 S (2011-2012), jf. Meld. St. 18 (2010-2011), unntatt kapittel 6)

Elisabeth Aspaker (H) (ordfører for saken): Det er en omfattende stortingsmelding vi har til behandling, Læring og fellesskap - Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov.

Etter min mening er meldingen den viktigste på svært lenge, av to grunner:

For det første fordi meldingen grunnleggende handler om hvordan norsk skole kan settes bedre i stand til å utfylle sitt opplæringsmandat og bidra til sosial utjevning, også i møte med elever som krever særskilt oppmerksomhet og tilrettelegging.

For det andre fordi det knytter seg store utfordringer til den raske økningen i spesialundervisning.

Spørsmålet er: Kan vi utnytte de betydelige ressursene som bindes til spesialundervisning, på en klokere måte og med annen organisering oppnå et minst like godt læringsresultat?

La meg helt innledningsvis slå fast at komiteen enstemmig har sluttet seg til videreføring av opplæringsloven § 5-1 som gir elever som har behov for det, rett til spesialundervisning. Dette gjør komiteen i den erkjennelse at skolen har klare utfordringer når det gjelder tilpasset opplæring.

Spesialundervisningsparagrafen skal fortsatt fungere som en sikringsmekanisme som kan komme til anvendelse om andre tiltak viser seg utilstrekkelige.

Komiteen stiller seg også enstemmig bak meldingens tre hovedstrategier:

- fange opp og følge opp

- satse på målrettet kompetanse for å få et styrket læringsutbytte
- samarbeid og samordning, med bedre gjennomføring som siktemål

Strategiene tydeliggjør hvilke utfordringer utdanningssystemet står overfor og de veivalg som er nødvendig for å kunne møte mangfoldet av barn, unge og voksne som trenger spesiell hjelp og støtte i sin læring og utvikling.

Som saksordfører har jeg lagt vekt på ikke å forstørre uenighet og – så langt det er mulig – å samle komiteen bak politikk det faktisk er enighet om. Denne tilnærmingen mener jeg kan bidra til at Stortinget kan sende svært tydelige politiske signaler til skolen og skoleeiere. Rett nok skiller posisjonen og opposisjonen lag på noen punkter, men partiene står sammen om merknader til støtte for hovedstrategiene i stortingsmeldingen. Jeg vil takke komiteens medlemmer for det konstruktive samarbeidet som har ledet fram til dagens innstilling.

Jeg er glad for komiteens vektlegging av at alle mennesker må møtes med respekt og som enkeltindivider.

Stortingsmeldingen spenner over hele spekteret av lærevansker, fra de mest vanlige til de mer sjeldne, sosiale og emosjonelle vansker, funksjonshemninger og utviklingshemninger, med et felles behov for til dels omfattende spesialpedagogisk oppfølging.

Stortinget har tidligere behandlet meldingens kap. 6 om organiseringen av Statped og det statlige støtteapparatet.

Kompetansehevingsstrategien er en viktig bærebjelke i meldingen og en forutsetning for at personer med ulike hjelpebehov skal kunne få kvalifisert hjelp og et godt tilrettelagt opplæringstilbud.

Jeg vil her understreke hvor viktig det statlige støtteapparatet er for å sikre tilgang på spesialisert kompetanse som støtte for PP-tjenesten og for de brukerne dette angår.

Sammen med PP-tjenesten utgjør det statlige støtteapparatet den kompetansemessige ryggraden som skal holde skolen og lærerne oppe, i deres daglige arbeid for å få til god tilpasset undervisning og bedre

læringsutbytte. Forenkling og mindre byråkrati i saksbehandlingen av spesialundervisning er viktig for at PP-tjenestens ressurser skal kunne brukes mer direkte inn i skolen.

Departementet er opptatt av at kompetansen må styrkes i alle ledd. Komiteen ser det som en særlig utfordring å utruste PP-tjenesten med den kompetansen som kreves, for at tjenesten skal kunne ta seg av flere av de mest vanlige lærevanskene. Samtidig skal PP-tjenesten bidra til kompetanseoverføring til skolen. Etter- og videreutdanning av lærere skal sette skolen selv bedre i stand til å takle mangfoldet i elevgruppen. Og skal vi lykkes med tidlig innsats, må de nye lærerutdanningene gi fremtidige lærere innsikt nok til at de kan oppdage de mest utbredte lærevanskene.

Av komitéinnstillingen fremgår at det er tverrpolitisk enighet om hovedretningen i meldingen: Flere elever må få kvalifisert hjelp tidlig og kompetansen i PP-tjenesten må styrkes og bli mer skolenær. Komiteen står samlet bak forventningen om at ressursbruken i PP-tjenesten og Statped i større grad må vris fra tidkrevende og omfattende saksbehandlingsforløp og over til aktivt forebyggende arbeid og veiledning i skolen.

Målet må være at slik bistand til lærere og elever skal overflødiggjøre utredninger og enkeltvedtak og gjøre at færre elever tas ut av klassen. Dersom vi i stedet kan kanalisere ressurser inn mot skolen og klassen, kan vi skape en vinn-vinn-situasjon der alle elevene blir vinnere.

Jeg vil her også rette oppmerksomheten mot grupper med behov for logopedhjelp. Fra flere hold slås det nå alarm om stor mangel på logopeder, med de konsekvenser dette har for opplæringstilbudet til disse gruppene.

Dagen i dag er en gledens dag for elever med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon, ASK. Etter mange års kamp får denne gruppen den lovbestemmelsen som sikrer nødvendig hjelp til opplæring, noe komiteen er svært tilfreds med.

Komiteen støtter videre opprettelsen av et tverrfaglig forum som skal sørge for en mer helhetlig oppfølging av barn med cochlea-implantat. Mindretallet i komiteen, Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener imidlertid at meldingen ikke går langt nok for barn med cochlea-implantat, og ber regjeringen foreslå en lovbestemmelse som gir disse barna rett til også å kunne velge forsterket talespråkopplæring. Det

ser vi som en naturlig konsekvens av innføringen av rett til cochlea-implantatoperasjon i 2005.

Komiteens flertall, regjeringspartiene, støtter den foreslåtte presisering av vilkårene for bruk av assistenter i opplæringen. Opposisjonen understreker skolens behov for andre yrkesgrupper og mener sekkebetegnelsen «assistenter» kan oppfattes som en nedvurdering av annet høyt utdannet personell med kompetanse som skolen trenger, og som kan avlaste lærerne.

En stadig økende andel elever i Norge som omfattes av spesialundervisning, gir grunn til bekymring. Ekstra tankevekkende er det at mange ikke får hjelp før svært sent i skoleløpet.

En nøkkeltallsrapport 2011 fra KS viser at andelen elever som mottar spesialundervisning, har økt fra 5,9 pst i 2006 til 8,2 pst i 2010. Sagt på en annen måte: De siste fire årene har andelen spesialundervisningselever økt med 39 pst. I samme periode har andelen timer til spesialundervisning av total andel lærertimer økt med 20 pst. Rapporten viser også stor variasjon mellom kommuner når det gjelder andelen elever som mottar spesialundervisning.

Regjeringen har et samlet storting bak seg når strategiene i stortingsmeldingen har som ambisjon å snu denne utviklingen. Komiteen støtter at flere elever må få nødvendig tilpasset opplæring innenfor rammen av klassen og uten å måtte gå veien om utredning og enkeltvedtak.

Hvis vi skjeler til Finland, ser vi et mønster med sterk vektlegging av tidlig innsats og spesialundervisning de første årene. Andelen elever som får spesialundervisning, er høyest i 1. klasse og lavest i 10. klasse.

I Norge er situasjonen stikk motsatt, og forskere snakker om «spesialundervisningskarrierer», der elevene ikke får god nok hjelp til å kunne legge problemene bak seg. Et annet faktum er at gutter i Norge er sterkt overrepresentert blant elever som mottar spesialundervisning. Det krever særskilt forskningsmessig oppmerksomhet.

En samlet opposisjon foreslår nå å igangsette forsøk i utvalgte kommuner, der lærere og skoleledere delegeres myndighet til i samråd med PP-tjenesten å ta beslutning om spesialpedagogiske tiltak rettet mot enkeltelever. Hensikten med slik forenklet saksbehandling er å vinne erfaring og å se hvordan dette kan frigjøre tid hos PP-tjenesten, slik at

deres kompetanse kan gjøres mer tilgjengelig og komme skolene mer direkte til gode.

Internasjonale undersøkelser har gitt oss ny kunnskap om norske elevprestasjoner. Komiteen mener foruroligende mange elever har problemer med å tilegne seg gode nok grunnleggende ferdigheter tidlig i skoleløpet, og ser en sammenheng mellom lærevansker, svake prestasjoner i grunnskolen og frafall i videregående opplæring. Komiteen mener på denne bakgrunn at tidlig innsats må tillegges enda større vekt.

Mange barn og unge sliter med leseproblemer. Som grunnleggende ferdighet fungerer lesing som døråpner til de fleste andre fag. Her er det verdt å merke seg forskning som viser at det for elever med lesevansker kan være helt avgjørende for å overvinne problemene og knekke lesekode, at hjelpen settes inn så tidlig som mulig.

Departementet forslår i meldingen å flytte bestemmelsene fra opplæringsloven til barnehageloven og får støtte av regjeringspartiene. En samlet opposisjon går mot slik flytting og mener det ryddigste vil være å beholde bestemmelsene i opplæringsloven som omfatter alle barn, også dem som ikke går i barnehage.

Komiteen er dessuten delt i synet på hvordan den tidligste språkkartleggingen skal skje. Et flertall i komiteen støtter regjeringen, mens et mindretall, bestående av Høyre og Fremskrittspartiet, mener at det må være et mål at alle barn kartlegges, at det gjøres obligatorisk, at det lovfestes, og at det kan skje enten i barnehagen eller på helsestasjonen.

Komiteen ser svært alvorlig på den lange saksbehandlingstiden innenfor PP-tjenesten og henviser til at kontroll- og konstitusjonskomiteen har bedt regjeringen vurdere å innføre saksbehandlingsfrister i PP-tjenesten. Det er svært ønskelig at statsråden her i dag kan kommentere hvordan man har tenkt å komme inn i et bedre spor når det gjelder akkurat det.

Så vil jeg bare avslutningsvis vise til at det er sagt mye viktig om forskning i denne stortingsmeldingen, og det er ingen tvil om at dette feltet er et underforsket felt. Her trenger vi flere og bedre svar for å kunne utvikle en bedre praksis på dette området.

For øvrig vises det til forslagene fra mindretallet i innstillingen. Jeg gjør oppmerksom på at forslag nr. 2 ikke blir tatt til votering. Vi mener at det i merknadene er godt dekket opp hva som er bakgrunnen for det forslaget.

Marianne Aasen (A): Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt samarbeid rundt dette temaet som egentlig handler om to innstillinger. Vi behandlet den første før sommeren og den andre nå. Jeg vil særlig takke saksordføreren, som har gjort en god jobb, for dette er noe som alle i komiteen er svært opptatt av, og som vi har tatt med det største alvor.

Begrunnelsen er som følger: I dag er det de svakeste elevene som har de største utfordringene i skolen, de som av ulike grunner har lærevansker, og som sliter med å tilegne seg den kunnskapen og de ferdighetene vi forventer at barn skal lære å beherske.

Ikke alle har likt utgangspunkt når de begynner på skolen. Ofte snakker vi som om at det bare er å sette i gang tiltak, og så vil alle beherske det like lett. Sånn er det ikke. Sosial bakgrunn er ulik. Individuelle ferdigheter er ulike. Elevenes evner og talenter er forskjellige. Og en del elever har såpass store vansker på grunn av funksjonshemning eller generelle lærevansker at de er helt avhengig av særskilt hjelp og støtte i undervisningen. Alle i denne sal er enige om at foruroligende mange elever har problemer med å tilegne seg gode nok grunnleggende ferdigheter, og at dette særlig kommer til syne i ungdomsskolen. Mens bare 4,3 pst. av elevene i 1. klasse får spesialundervisning, får så mange som 11,7 pst. det i ungdomsskolen. Dette er motsatt av hva vi ønsker og har vedtatt tidligere i denne sal, nemlig tidlig innsats i skolen.

Komiteen fastslår enstemmig at spesialundervisningen ikke fungerer etter intensjonen. Det er alvorlig når vi tenker på alle de barna som sviktes, og som får hjelp for sent, men også når vi ser hvor mye ressurser vi bruker, og det delvis på en feil måte.

Sammenhengen mellom lærevansker, svake prestasjoner i grunnskolen og frafall er åpenbar, og når et av de viktigste målene med skolepolitikken vår er å hindre frafall, er det å hjelpe barn med lærevansker tidlig av aller høyeste prioritet.

I dag er lovgivningen klar. Spesialundervisning er rettighetsbasert. Det gir sterk føring fra staten mot skoleeier – dette skal tas på alvor. Barn med behov for spesialundervisning har rett til det. Punktum. Samtidig bekymrer det alle i utdanningskomiteen at nettopp denne måten å rettighetsfeste ekstra tiltak til denne gruppen på indirekte er med på å gi elevene et tilbud som kommer for sent i gang, og hvor elevene mister mye tid på grunn av utredning fordi systemet går på diagnosejakt.

I våre merknader viser vi til at Riksrevisjonen har påpekt at saksbehandlingstiden er altfor lang, og at kvaliteten på de sakkyndiges vurderinger må bli bedre. Dette er hele Stortinget enig i. Vi mener situasjonen er utilfredsstillende, og at det påhviler både kommunene som skoleeier og staten ved Kunnskapsdepartementet å gjøre det som er mulig for å få ned saksbehandlingstiden. Ett, to, tre, fire år uten tilpasset undervisning er svært lang tid i et barns liv. Mestrer ikke barnet lesing skikkelig på barneskolen, er det en svært krevende øvelse å ta igjen klassekameratene, selv om spesialundervisningen kommer for fullt i ungdomsskolen.

Det er bra at kravet om halvårsrapporter fjernes, for byråkratiet må holdes på et forsvarlig nivå. Men enhver kommune som ønsker en bedre skole, bør jobbe systematisk med tilbudet til disse elevene for å sikre at det er godt nok, kommer tidlig nok, og at ressursbruken kan forsvares ved at det gir den enkelte elev bedre læring. Det er grunn til å understreke at et samlet storting er svært utålmodig på vegne av denne gruppe elever. Vi må lykkes med å gi disse elevene et bedre tilbud, ikke minst gi tilbudet tidlig nok, hvis ikke må sterkere virkemidler fra statens side mot skoleeier vurderes.

Også i denne saken vil jeg minne om norsk skoles viktigste mål: tidlig innsats, hindre frafall og at alle elever opplever mestring og inkludering. Elevene i den gruppen denne saken handler om, er svært forskjellige. Noen får svært gode undervisningstilbud, andre ikke. Men særlig for denne gruppe barn og unge er det viktig at norsk skole etterlever disse målene. Er man annerledes, er faren større for å bli ekskludert fra fellesskapet. Har man lærevansker, må det mer til for å oppleve mestring. Det å beherske grunnleggende ferdigheter blir enda mer krevende. Et utdanningsløp etter grunnskolen blir da fort en så bratt bakke at å slutte skolen før man er ferdig, blir løsningen. Skal vi løfte norsk skole enda mer enn det vi er godt i gang med, er denne sammensatte gruppen et godt tilbud til disse elevene i alle landets kommuner og veien å gå.

Bente Thorsen (FrP) Først vil jeg takke saksordføreren for veldig godt utført arbeid og samarbeid om meldingen.

Komiteen som helhet har funnet fram til og blitt enige om en god del fellesmerknader. Verdt å merke seg er at ingen partier fremmer egne forslag i saken, og opposisjonen har tydelig markert gjennom felles merknader og forslag at de har felles forståelse for hva som må til for å forebygge at så mange elever må ha spesialundervisning.

I en så viktig sak som denne meldingen, Læring og fellesskap, mener Fremskrittspartiet at det er en styrke at det er stor og bred politisk enighet i saken. Jeg vil likevel holde fram at det ikke nytter med stor politisk enighet og vedtak på Stortinget selv om saken er aldri så god, dersom det ikke sørges for at målene i meldingen blir inkorporert ute i Skole-Norge. I så henseende har regjeringen med kunnskapsministeren i spissen et stort ansvar for å få dette til. Fremskrittspartiet finner det også positivt at denne meldingen ikke har som mål å revolusjonere dagens systemer, men legger opp til å endre dem, slik at systemet forhåpentligvis fanger opp elevene tidligere, og at det gis tiltak som virker i god tid før eleven får behov for spesialundervisning. Derfor mener Fremskrittspartiet at det er like viktig å være obs på å fjerne tiltak som ikke virker, som det er å sette inn tiltak som virker, slik at behovet for spesialundervisning reduseres.

Fremskrittspartiet slutter seg til meldingens tre strategier, som skal forbedre læringsutbyttet i skolen. Samtidig mener vi at meldingen på noen områder kunne vært langt tydeligere, mer bindende og inneholdt flere konkrete tiltak.

Fremskrittspartiet legger til grunn at kapittel 6 i meldingen er ferdig behandlet og kommenterer derfor ikke noe konkret om det kapitlet her. Likevel vil det være slik at det som blir gjort her, også vil være relevant for kapittel 6.

For å redusere behovet for spesialundervisning mener Fremskrittspartiet det er viktig å få flere typer yrkesgrupper, som vernepleiere og sykepleiere, inn i skolen. For PP-tjenesten og spesialpedagoger tror vi at deres tjenester ville gitt bedre resultat dersom de var til stede i skolene i stedet for å ha eget kontor, som i mange tilfeller ligger langt fra skolen og elevene som de skal ivareta.

Vi ser også at det er behov for et nasjonalt løft for skolehelsetjenesten, som i mange kommuner er veldig svak. Fremskrittspartiet synes det er veldig urettferdig at barn som er CI-opererte, ikke får velge forsterket språkopplæring. Derfor vil vi ha inn en ny lovparagraf i opplæringsloven som ivaretar dette.

Tidlig innsats innebærer at tiltak settes inn tidlig for elever som har problemer. Derfor ønsker vi at det skal settes i gang et prøveprosjekt der PPT i samråd med skolen gis tillatelse til å sette inn spesialpedagogiske tiltak for enkeltelever som har behov for det. Dette vil muligens spare elever for lang ventetid der ingenting skjer i forhold til nødvendige tiltak.

For å fange opp og sette inn tiltak mener Fremskrittspartiet at det bør være obligatorisk med språkkartlegging, ikke frivillig, for alle barn etter at de har fylt tre år. Vi mener at obligatorisk kartlegging der tiltak settes inn, vil gjøre barnet mer skoleklart.

Forskning viser at Skole-Norge har vært preget av en vente-og-se-holdning i lang tid. I tillegg har elevene i den norske skolen fått en til dels usann og for snill tilbakemelding om sine skoleprestasjoner.

Fremskrittspartiet er derfor fornøyd med at dette nå kan være i ferd med å bli et tilbakelagt stadium, og at det ikke er dette som skal kjennetegne skolen framover.

I dag er nesten 90 000 grunnskoleelever i Norge det man kaller «svake lesere», noe som innebærer at barna er så dårlige at de strever med å klare seg på skolen. Det sier seg selv at de vil slite med videreutdanning og jobb. Dette er alarmerende. Internasjonal forskning viser at 75 000 av disse barna kunne ha vært hjulpet, forutsatt at tiltak hadde vært satt inn fra 1. til 3. klasse. Forskningen støttes av leseforsker Torleiv Høyen, som for øvrig etablerte Senter for leseforskning i Stavanger. Fremskrittspartiet mener det er verdt å merke seg at til tross for at Norge i mange år har hatt tidlig innsats som uttalt mål, viser det seg at spesialundervisningen har økt veldig og aller mest på de øverste klassetrinnene. Dette står i stor kontrast til det som Utdanningsdirektoratet slo fast i 2006, nemlig at Norge har mye å lære av Finland når det gjelder støtte og spesialundervisning. Der testes elevene når de begynner på skolen, og i motsetning til i Norge kreves det ikke enkeltvedtak for å sette inn støttetiltak, og lærerne bruker føre-var-prinsippet og setter heller inn tiltak før enn å vente og se om ting forbedrer seg. Dette er i samme gate som forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre.

Det slås fast at tidlig hjelp er god hjelp. Det som våre elever blir møtt med, er bl.a. leksehjelp som ufaglærte står for. Det blir fra mange hold påpekt at den virker mot sin hensikt når det gjelder å få elevene til å innarbeide gode arbeidsrutiner, og at foreldrene blir mindre engasjert i barnets skolearbeid. Fremskrittspartiet vil være tydelig på at dette ikke er godt nok. Derfor mener vi at skolene selv må få mulighet til å sette inn tiltak der de mener det er behov.

I tillegg til at det er lang ventetid for å komme til hos PPT, venter mange lærere altfor lenge før de henvender seg til PPT. Det at mange lærere ikke har kompetanse i å oppdage og løfte svake elever, gjør at

Fremskrittspartiet igjen vil vise til hvor viktig betydningen av etter- og videreutdanning av lærere er, der ny og viktig forskningsbasert kunnskap blir en del av utdanningen, slik at dette kan tas i bruk i undervisningen snarest mulig.

Ifølge funn gjort av professor Thomas Nordahl ved Høgskolen i Hedmark er ca. 40 pst. av dem som gir spesialundervisning, ufaglærte assistenter. Dersom dette får fortsette, vil fremdeles mange av våre elever få unødvendig store utfordringer senere i livet. Derfor er det viktig å få på plass et regelverk som er tydelig på hva og hvilke oppgaver assistenter kan og skal utføre.

I forbindelse med denne meldingen synes jeg også at det er sin plass å komme inn på Reform 94, der den såkalte bærebjelken er elevens ansvar for egen læring. Ifølge forskning.no den 15. november i år – med andre ord helt rykende fersk – har Aud Torill Meland, førsteamanuensis ved Universitetet i Stavanger, skrevet en doktoravhandling om ansvar for egen læring. Avhandlingen viser at kun en tredjedel av elevene hun forsket på, klarte å ta ansvar for egen læring. Det kom også fram at elevene er lei av å høre det pedagogiske slagordet, og mange elever etterlyste lærerens ansvar for å lære dem. Elevene kunne f.eks. få tre uker til å løse en større oppgave, men de klarte ikke å disponere denne tiden på en god måte. Tiden ble i stedet brukt til andre ting enn skolearbeid, og jo mer tid elevene fikk, jo verre ble det. Elevene følte at de ble overlatt for mye til seg selv. Noen elever følte seg oversett når de kunne sitte og «chatte» på Internett i timen uten at læreren reagerte. I tillegg var fristelsen til å skulke stor – vi sitter jo bare på skolen uten å gjøre noe likevel. Dette lover ikke bra, heller ikke for lærerne, som uttaler at ansvar for egen læring fører til store mengder ekstra arbeid. De må dokumentere elevsamtaler og prøver, delta på obligatoriske møter og fylle ut flere skjemaer for skoleledelsen. Dette er tid som kunne vært brukt til elevrettet arbeid, men som nå går til dokumentasjon, som kanskje ikke er så nødvendig. Fremskrittspartiet mener det derfor må tas en evaluering av Reform 94 for å se om den innfrir forventningene, eller om den er med på å skape behov for enda mer spesialundervisning for elevene.

Opplæringsloven gir barn både rett og plikt til å gå på skole, men hvert fjerde barn i barnevernsinstitusjon gjør ikke det. Av barnevernsbarn går 24 pst. ikke på skolen i det hele tatt, og 25 pst. av barna mener i ulik grad at de voksne ikke oppmuntrer dem til å gå på skolen.

Fremskrittspartiet mener det er viktig å føre en aktiv kontroll slik at fylkeskommunene oppfyller sine forpliktelser når det gjelder barnevernsbarn, og at det i størst mulig grad stilles samme krav og gis samme muligheter til dem som til andre skoleelever.

Det er igjen viktig å understreke at tiltakene i meldingen må følges opp og bli en del av den norske skolehverdagen dersom våre elever skal få utbytte av de mange gode løsningene i meldingen.

Jeg vil igjen understreke betydningen av å få vekk mye av det som ikke virker, for faktisk er det en god del forskning som viser hva som virker – det er også forskning som viser hva som ikke virker. Vi må ta dette mye mer aktivt i bruk. Så er det veldig viktig at det vi vedtar i denne sal, kommer ut til Skole-Norge.

Anne Tingelstad Wøien (Sp): Det vil alltid være unger i den norske skolen som trenger mer hjelp og støtte enn andre.

Jeg har innledningsvis lyst til å dvele litt ved ordet «spesialundervisning» og hva det rommer. Vi har unger som får spesialundervisning, som sliter med lese- og skrivevansker, vi har unger med funksjonshemninger som f.eks. har syns- eller hørselstap eller hørselsnedsettelse, vi har unger med små eller store bevegelseshemninger, unger med atferdsvansker, unger med stor eller liten grad av autisme, og andre med mange ulike funksjonsnedsettelse eller handikap samtidig. Jeg understreker dette fordi jeg mener det er vesentlig å se på hvor forskjellige hjelpebehovene er, når vi snakker om spesialundervisning.

Vi har sett de seinere åra at behovet for spesialundervisning øker etter hvert som elevene blir eldre. Vi har flest med behov for spesialundervisning på 10. trinn. Det er nok naturlig at det kan være et økende behov for hjelp for en del elever etter hvert som en utvikler seg og modnes, men det virker unaturlig at vi bruker så store ressurser så seint i skoleløpet. Det tyder på at vi ikke har gjort det vi skal tidligere i skoleløpet.

Mandag denne uka var jeg på Harestua barne- og ungdomsskole. Skolen er én av barne- og ungdomsskolene på Hadeland som deltar i Utdanningsdirektoratets store prosjekt Læringsmiljø Hadeland. Skolen kunne fortelle at de hadde hatt opptil 15 pst. spesialundervisning ved skolen – og syntes dette var høye tall. Lærerne sjøl var noe frustrerte over å måtte vente på PP-tjenesten med sine tiltak og tok grep sjøl. De satte inn noe ekstra innsats tidlig i skoleløpet, bl.a. har de ansatt en leseveileder. Tallene for skolens bruk av spesialundervisning har nå

sunket til 7 pst. De ser for seg at de skal nå ca. 3–4 pst., noe de anser som et noenlunde normalnivå.

Dette viser at det er muligheter for å gjøre tiltak i skolen som kan bedre situasjonen for mange, uten at systemene snus helt på hodet. Det er muligheter innenfor rammen av tilpasset opplæring i opplæringsloven før elevens behov for spesialundervisning eventuelt utredes av PPT. Men det krever en stødig og tydelig skoleledelse, det krever at det er kompetente lærere på skolen, og at det finnes muligheter for å disponere både timer og personale på en god måte.

I den praktiske skolehverdagen er bruk av assistenter fortsatt for høyt. Assistentene gjør i mange tilfeller en utmerket jobb og er uvurderlige for arbeidet i skolen, men assistenten kan ikke erstatte læreren eller spesialpedagogen. Det er derfor bra at meldingen understreker at assistentene ikke skal stilles i en situasjon der de blir overlatt ansvaret for å lede opplæringen eller har ansvaret for spesialundervisningen. Det er ikke tilfredsstillende, verken for ungene, for assistentene eller for foreldrene. Ansvaret må ligge hos undervisningspersonalet.

Så vet vi at unger er forskjellige. Mange trenger altså kanskje kun litt ekstra hjelp i enkelte situasjoner for å kunne unngå å bli hengende etter og aldri klare å ta igjen sine jamaldringer eller ta ut sitt potensial til riktig tid. Andre vil ha hjelpebehov kontinuerlig. Derfor er det positivt at en nå oppretter et senter for læringsmiljø og atferdsforskning og vil iverksette tiltak for å heve PP-tjenestens kompetanse. Det ulike hjelpebehovet er også et argument for at behovet for tilbakemeldinger og rapporteringer er ulikt.

Det er viktig at departementet i meldingen understreker viktigheten av å dokumentere mål som er realistiske. I tillegg er det viktig å konkretisere og systematisere tiltak, slik at en i etterkant kan se om en har nådd målene. Det er også en forutsetning dersom man kommer til et punkt der man mener at behovet for ekstra tilrettelegging gjennom spesialundervisning ikke lenger er til stede.

Vi vet at mange lærere allerede i dag mener det går for mye tid til rapportskrivning, som de gjerne skulle brukt til forberedelser og til elevene. Derfor er det viktig at det er noenlunde fornuftig avveining av behovet for rapportering, sjøl om man må ha gode rutiner for oppfølging.

Det er derfor bra å se at departementet har turt å gå til det skritt å redusere krav til rapportering. Det vil alltid være noen som mener det er uklokt, men det bør være kvaliteten på de rapporter som skrives, samt den daglige, veloverveide oppfølgingen og arbeidet i skolen som er viktigst.

Trygghet må være det viktigste stikkordet i møte med foreldre som har barn med hjelpebehov. Barna er det kjæreste vi eier, og barn som trenger ekstra hjelp, vil de fleste instinktivt følge ekstra godt opp. Mange foreldre har også tunge omsorgsoppgaver, så vi må sørge for at vi bidrar til å legge til rette slik at systemene er til å stole på. Det må være god og forutsigbar dialog, kommunikasjon og oppfølging.

Dagrun Eriksen (KrF): Hvis vi skal nå samme mål, er det å bli behandlet likt noe av det mest urettferdige som fins, fordi vi er så forskjellige.

Denne viktige meldingen om spesialundervisning i skolen har i stor grad fått støtte fra en samlet komité. Det tror jeg er meget viktig på et krevende og vanskelig felt. Jeg vil konsentrere meg mest om de områdene hvor Kristelig Folkeparti har vært spesielt opptatt av at det skal være en forskjell.

I forbindelse med meldingen om kvalitet i barnehagen, som ble behandlet i familie- og kulturkomiteen, gikk Kristelig Folkeparti imot å flytte språkkartleggingen fra helsestasjonene og over til barnehagene. Det gjør vi også i forbindelse med denne meldingen. Vi mener dette vil kunne bidra til at den gruppen som vi virkelig ønsker å nå, ikke fanges opp og får et tilbud om oppfølging. Det understrekes i statsbudsjettet, hvor regjeringen selv ikke regner med at mer enn 10 pst. av 2-åringene med kontantstøtte vil bruke barnehage. Vi er også kritiske til krav om kartlegging og dokumentasjon som kan fjerne pedagoger fra det som de er til stede for i barnehagen, nemlig å jobbe direkte med barn.

Erfaringer fra Danmark dokumenterer at det brukes unødig mye tid på å kartlegge barn som overhodet ikke trenger noen spesiell oppfølging, i stedet for å følge opp de barna som trenger det. Språkkartlegging kan lede barnehagen i skolefaglig retning istedenfor å styrke barnehagen som arena for læring gjennom lek.

Kristelig Folkeparti går også imot forslaget om å flytte opplæringslovens bestemmelser som gjelder barn under skolepliktig alder, til barnehageloven. Det er avgjørende at bestemmelsene dekker alle barn, og det vil fortsatt være behov for tiltak, som f.eks. språktiltak, også utenfor barnehagens regi. Ved å beholde det i eksisterende lovverk vil

fortsatt kommunene kunne be barnehager være ansvarlige for det faglige opplegget. Vi deler dessuten KS' bekymring for at dette vil kunne komplisere saksbehandlingen fordi en nå må forholde seg til to regelverk.

For første gang i denne regjeringens historie skal jeg gi ros til regjeringen for hvordan de omtaler hjem-skole-samarbeidet. For en som gang på gang har mast om hvor avgjørende hjem-skole-samarbeidet er for få en god skole, er det som musikk å lese deler av meldingen – jeg siterer:

«Forskningsbasert kunnskap om foreldrenes betydning for skoleprestasjoner gir gode argumenter for at skolen bør samarbeide nært og godt med foreldrene i grunnopplæringen. Nordahl understreker at samarbeidsforholdet hjem-skole er et vesentlig bidrag til skolens læringsmiljø (...) Videre sier Hattie at det er foreldrenes forventninger til skoleprestasjoner som har sterkest innvirkning på elevenes motivasjon og innsats; dernest følger foreldrenes interesse for skolearbeid hjemme og på skolen, leksehjelp og dialog om skolefremgang. Dette betyr mye mer enn andre faktorer i familien, slik som sosioøkonomisk status. Hattie trekker også frem at mange foreldre er fremmedgjorte for skolen fordi de ikke forstår skolens språk. Derfor må skolen og hjemmene snakke samme språk og formidle de samme forventningene; slik at elevene slipper å leve i to verdener.»

Tenk om dette kunne vært fulgt! Ut fra det meldingen sier, bør det en helt annen innsats til for å få på plass et solid hjem-skole-samarbeid, til beste for sårbare elever.

For å skape god inkludering og et bedre læringsmiljø for elever med særlige behov må en også arbeide målrettet med hele elevgrupper. Kompetanseheving innen organisasjonsutvikling er et avgjørende bidrag knyttet til forebygging og dermed også et bidrag i retning av å redusere en stor framvekst av elever med særlige behov.

I kommunene fins det i svært liten grad andre instanser eller fagpersoner enn PPT som kan hjelpe skolene i arbeidet med utvikling av læringsmiljøet. Meldingen understreker fire forventninger til PP-tjenesten, herunder «Forventning 2: PP-tjenesten arbeider forebyggende». Jeg mener at hvis PPTs arbeid i skolene kun er knyttet til elever med særskilte behov, vil de aldri komme i posisjon til å bidra til læringsmiljøutvikling generelt. Inkluderende læringsmiljøer kan ikke bygges bare med utgangspunkt i elever med særrettigheter i skolen. PPT bør også ha et ansvar for å hjelpe skolene med å forbedre læringsmiljøene generelt. I arbeidet med å utvikle læringsmiljøet trenger skoler hjelp fra fagpersoner

som kjenner skolen, men som ikke er en del av den. Både skolens ledelse og lærerne i klasserommene trenger et slikt konstruktivt kritisk blikk utenfra.

Jeg tar opp det forslaget som Kristelig Folkeparti har sammen med Venstre, forslag nr. 9.

Trine Skei Grande (V): Dagens tema er blant de viktigste temaer vi har innenfor norsk skole, og er noe som kanskje hadde trengt enda mer radikale grep enn dem vi ser i den meldinga vi behandler i dag. Men ut fra dagens forutsetninger og ut fra dagens tilgang på fagfolk er Venstre også enig i de grepene som regjeringa har lagt fram, sjøl om vi har store utfordringer når det gjelder både saksbehandlingsfrister og tilgangen på de riktige fagfolkene. For skulle vi gjort virkelig radikale grep for spesialundervisninga, hadde vi trengt en mye større spredning og en mye større tilgang på nettopp spesialpedagoger. Da skulle vi hatt spesialpedagoger som hadde vært plassert mye tettere ute i norske skoler, for å sikre rettssikkerheten til barn uten at de skal være sikret gjennom byråkratiske rettigheter. Derfor er jeg faktisk litt lei meg for at vi ikke får flertall for forslaget om å prøve ut nye ordninger og nye måter å ivareta elevens rettssikkerhet på gjennom å kunne flytte ressursene ned til hver enkelt skole. I dag har vi en byråkratisk rett – en rett til et visst byråkrati, egentlig – som er tilknyttet skolesystemet på en måte som gjør at vi ser at det er noe som barn i 1. klasse får lite tilgang på, mens barn i 10. klasse får stor tilgang på. Jeg tror ikke vi får gjort noe dramatisk med dette feltet før vi får snudd pyramiden, før vi virkelig får snudd kreftene ned til en 1.klasse-innsats, og da må rettigheten ikke være knyttet til byråkrati, men være knyttet til fagekspertise/ressurs.

Så for å kommentere noen enkeltpunkter her. For det første: assistentenes rolle. Det er soleklart at vi trenger flere faggrupper inn i norsk skole, men det vi har hatt, med at ufaglærte – og da mener jeg ufaglærte – skal ta de ungene som har størst utfordringer knyttet til læring, er en feil utvikling. Det at vi har ikke-pedagoger som skal ta store pedagogiske utfordringer, er en feil utvikling. Det hjelper heller ikke alltid å ha pedagoger hvis du har unger med store lærevesker. Jeg tror jeg har nevnt eksemplet før, en norsklærer jeg snakket med, som jeg tror var en skikkelig god norsklærer for 9. klasse. Men når man blir tildelt en autist, en som har sterk autisme, hjelper det ikke å være en skikkelig god norsklærer. Da må du faktisk ha kunnskap om hva handikappet innebærer, og hvordan det påvirker læringa. Jeg tror at det at mange ellers gode pedagoger får så store pedagogiske utfordringer uten å få faglig bakking, er frustrerende for både eleven og læreren. Jeg tror at

skolehelsetjenesten er et viktig grep også for å hjelpe spesialpedagogikken i norsk skole, for det å ha lærevansker kan være basert i veldig mange ulike ting, også i ting som kanskje skolehelsetjenesten er mest kompetent til å ordne opp i.

Så en liten kommentar i forhold til cochlea-implantat, der Venstre er med på et forslag, men jeg har behov for å grunngi det. For oss er det viktig at det står et «også» i det forslaget. For oss er det viktig å innrømme at de ungene som får et implantat, ikke blir helt vanlig hørende barn. Det er ikke sann at dette implantatet kan gjøre alt helt godt igjen. Disse barna vil alltid bli tospråklige, men da må de få rett til å være tospråklige, da må de få rett til å få både tegnspråket og talespråket inn.

Så skal jeg bruke de siste sekundene til å si litt om kartlegging. Jeg er nok livredd for at vi nå lager nye byråkratiske rutiner, og også at vi bruker gode pedagoger til å gjøre kartlegging som ikke trengs. Alle som vet hva en ordentlig språkkartlegging faktisk innebærer, vet at det er en stor jobb. En pedagog i en norsk barnehage som skal gjøre en ordentlig, grundig språkkartlegging av et barn, vet hvor gjennomgående viktig og stor den oppgaven er. Da vil jeg at den oppgaven skal brukes på de ungene som trenger det, og ikke på de ungene som virkelig ikke trenger det.

Statsråd Kristin Halvorsen: Jeg er veldig glad for at komiteen står så samlet om det som er de viktigste grepene i denne stortingsmeldingen. Det tror jeg er en veldig viktig verdi å ta med seg videre framover, når noen av dem som har størst utfordringer i forhold til læring, nå skal få et bedre tilbud.

Jeg har lyst til å starte med det store bildet, fordi innstillingen vi behandler i dag, føyer seg inn i rekken av viktige stortingsbeslutninger i Norge på vei mot en mer inkluderende skole. I Norge har alle barn rett til å gå i nærmiljøskolen. Men en inkluderende skole betyr ikke bare en skole hvor alle barn har rett til å være, men hvor alle barn har rett til å lære. Et kjernebudskap i stortingsmeldingen Læring og fellesskap er at mangfold er det normale i skolen. Eller som Marte W. Goksøyr, kjent bl.a. fra besøk her i Stortinget, sa: «Alle mennesker er annerledes.» Det er jammen sant!

Vi må ruste skolen med mange nok og kompetente nok lærere til å håndtere variasjon mellom elevene. I tillegg må kommunene ha en god PPT og sørge for god samhandling mellom alle tjenester som gjelder barn og unge. Så må skoler og kommuner kunne støtte seg på et kompetent og tilstedeværende Statped når det er behov for spesiell kompetanse som ikke kan forventes å være til stede på kommune- eller skolenivå.

Forskningsmiljøer, universitets- og høyskolemiljøer må være i samhandling med praksisfeltet for å sikre at ny kunnskap kommer elevene til gode, og sikre at vi har den spisskompetansen som vi trenger.

Får vi bedre kompetanse og samhandling mellom de ulike tjenestene, kan barn få hjelp tidligere, slik at vi kan unngå den frustrerende runddansen som ikke minst mange foreldre til barn med ulike behov forteller om, når de blir klar over at de har et barn som har noen særlige utfordringer i f.eks. språkutviklingen når de er i barnehagealder, eller andre lære vansker i skolen. Foreldre skal slippe å måtte være koordinatører mellom kommunale tjenester og slippe å føle av de må være jurister for å sikre at barna deres får oppfylt sine rettigheter til god opplæring.

Utviklingen innen bruk av spesialundervisning har vært et viktig tema de siste årene. Både et økende omfang og at så mange får hjelp langt opp i klassetrinnene, er noe det har vært grunn til å være bekymret over. Bruk av assistenter i spesialundervisningen er et annet tema. I denne meldingen anerkjenner vi spesialundervisningens betydning og ser på hva som skal til for at resultatene skal bli så gode som mulig for elevene. Det er ikke en målsetting i seg selv å redusere spesialundervisning, men det er et mål å sikre bedre at skolene jobber slik at behovet for spesialundervisning kan reduseres, og at spesialundervisning gis slik at det får god effekt.

Min ambisjon er at alle skal ha like gode muligheter til å lykkes i utdanningssystemet. Dette er ikke noe vi kan oppnå en gang for alle og se på som et arbeid vi er ferdig med. Dette er en løpende kamp som vi alltid må holde gående.

Det er en normalsituasjon at 20–25 prosent av barn, unge og voksne vil ha behov for hjelp og støtte i opplæringen, kontinuerlig eller over kortere tid – slik konkluderer Midtlyng-utvalget.

Hovedgrepet i stortingsmeldingen er å gjøre utdanningssystemet bedre når det gjelder å fange opp og følge opp dem som trenger hjelp og støtte. Ansvaret for dette skal ikke overlates til den enkelte lærer. Dette er en kollektiv oppgave som hele utdanningssystemet må ta ansvaret for. Derfor er meldingen så tydelig på at vi skal bygge et lag rundt læreren.

Barnehagen gir en unik mulighet til å fange opp og følge opp. 89 pst. av barn i alderen ett til fem år går i barnehage, og nesten alle femåringer har vært innom barnehagen før de starter på skolen. Det gir barnehagen en unik mulighet til å bli kjent med barn over tid. Barnehagen er den beste arenaen for tidlig innsats og for å følge opp barn med behov for

språkstimulering. Det er nødvendig med gode verktøy og kompetanse hos personalet.

Meldingen signaliserer at vi skal sikre at alle barn får et tilbud om språkkartlegging i barnehagen. Kartleggingen er kun ett hjelpemiddel og utgjør en liten del av språkarbeidet totalt. Vi arbeider nå for å kvalitetssikre språkkartleggingsverktøy som brukes i barnehagene, og det skal utarbeides en veileder til barnehagene. Gjennom ulike kompetansetiltak er det lagt til rette for å styrke personalets kompetanse i språkmiljø og språkstimulering.

Vi har også foreslått å flytte opplæringslovens bestemmelser som gjelder barn under opplæringspliktig alder, fra opplæringsloven til barnehageloven. Hensikten med det er å samle barnas helhetlige pedagogiske tilbud i barnehageloven. Det spesialpedagogiske tilbudet vil kunne ses i sammenheng med barnehagelovens andre bestemmelser om barns behov og rettigheter. Vi mener at det er en viktig del av å understreke barnehagens ansvar i denne sammenheng.

Stortingsmeldingen er veldig tydelig på at alle har rett til å være en del av et fellesskap, at det ligger veldig mye læring i fellesskapet, og at vi skal arbeide for at fellesskapet blir en enda bedre læringsarena for alle. For å oppnå dette må vi bli bedre til å erkjenne at mangfoldet blant barn og unge er like variert som i samfunnet for øvrig. Ungdom er ikke likere enn eldre mennesker i samfunnet. Meldingen bygger derfor på et bredt kunnskapssyn, en bred tilnærming til læring, et bredt normalbegrep og troen på at tidlig innsats, variasjon og tilpasning vil gi en opplæring som i utgangspunktet treffer flest mulig.

Regjeringen har arbeidet mye for å gjøre den ordinære opplæringen mer inkluderende. Det viktigste grepet i denne stortingsmeldingen er at vi legger opp til at brorparten av spesialundervisningen skal komme tidlig. Vi er bekymret over en utvikling der over 11 pst. av elevene på 10. trinn mottar spesialundervisning, mens 4,3 pst. får spesialundervisning på 1. trinn. Det kan både være et tegn på at man lar lærevansker forsterke seg gjennom grunnskolen, og at lærere ser på spesialundervisning som en avlastningsmekanisme. Dette er jeg veldig opptatt av at vi skal snu.

Det er også avgjørende viktig at læreren har kompetanse til å få til tilpasset opplæring. Den nye grunnskolelærerutdanningen legger vekt på nettopp dette. Det er også viktig å understreke at selv om grensene mellom allmennpedagogikk og spesialpedagogikk er blitt mer flytende,

trenger vi den spesialpedagogiske kompetansen mer enn noen sinne for å klare å ha denne vekselvirkningen mellom ulike profesjoner.

Læreren er den viktigste suksessfaktoren for at elevene skal lykkes, men læreren trenger støttespillere for å lykkes.

Vi vil ha PP-tjenesten tettere på barnehager og skoler. Jeg har følgende fire forventninger til utvikling av tjenesten:

1. PP-tjenesten skal være tilgjengelig og bidra til helhet og sammenheng. Vi vil ha kortere saksbehandlingstid og et «lim» mellom barnehagene og skolen og kommunale og statlige tjenester.
2. Vi vil at PP-tjenesten skal jobbe forebyggende, dvs. hjelpe barnehager og skoler med å komme i forkant av problemene.
3. PP-tjenesten skal bidra til tidlig innsats i barnehage og skole og hjelpe skolene til å ha gode systemer for å fange opp og følge opp i barnehagen og de første årstrinnene.
4. PP-tjenesten skal være en faglig kompetent tjeneste i alle kommuner og fylkeskommuner. PP-tjenesten har høy formalkompetanse i dag, men vi ønsker at den skal bli mer praksisrettet.

Utdanning av spesialpedagoger er en viktig sak nettopp for å klare å gjøre dette arbeidet bedre. Vi har f.eks. logopeder, synspedagoger, eksperter på atferd eller lærevansker av ulike slag, og vi ønsker å forsterke dette. Men vi ønsker også å nedsette en ekspertgruppe for å analysere behov og gjennomgå de utdanningene vi har, for vi har rett og slett litt for dårlig oversikt over hvor det er vi mangler kompetanse framover.

Vi må også sørge for at vi får bedre forskning om hvilken måte vi skal innrette spesialundervisning på for å sikre oss at vi får gode resultater.

Avslutningsvis vil jeg summere opp at i denne stortingsmeldingen legger vi tre strategier til grunn i arbeidet med å forbedre opplæringen for barn, unge og voksne med særskilte behov. Vi skal fange opp og følge opp, fordi vi ikke på forhånd vet hvilke barn, unge og voksne som trenger hjelp og støtte. Så må barnehagen og skolen ha systemer både for å fange dem opp og deretter følge dem opp. Vi må målrette kompetansen og styrke læringsutbyttet, vi må samarbeide og samordne for bedre tjenester, og vi må sørge for at foreldre selv ikke må være de som koordinerer tjenestene for sine barn.

Jeg vil gjerne takke komiteen for et godt samarbeid. Det gir et godt grunnlag for å iverksette de tiltakene som denne meldingen inneholder, og det er 13 år siden sist gang Stortinget behandlet en melding om spesialundervisning.

Bente Thorsen (FrP): Skolen skal bli et bedre sted å lære, ikke bare et sted å være. Det er bra.

Doktoravhandlingen som jeg viste til i mitt innlegg, viste at elever er lei av slagordet «ansvar for egen læring». Elevene etterspør der lærerens ansvar. Elever føler seg overlatt til seg selv, og timene blir brukt til helt andre ting enn skolearbeid. For lærerne fører ansvar for egen læring til store mengder ekstraarbeid.

Spørsmålet mitt er: Vil statsråden ta en gjennomgang av Reform 94 for å se om den virker etter hensikten, eller om den rett og slett er med på å produsere flere elever til spesialundervisning, som vi aller helst vil ha færrest mulig i?

Statsråd Kristin Halvorsen: Dette er en veldig viktig problemstilling. Hvis det er sånn at man oppfatter begrepet «ansvar for egen læring» som at man kaster elevene ut sammen med en pc og så skal de klare seg selv, så er det en karikatur av det jeg tror var hensikten med det. Men det kan nok tenkes at en del elever – jf. den undersøkelsen som representanten viser til – har blitt overlatt for mye til seg selv, med for lite struktur og for lite veiledning. Det som jo er krevende for gode pedagoger, er å gi utfordringer på ulike alderstrinn. Etter hvert må ungdom forberedes på å ta mer ansvar for sitt eget skolearbeid og sin egen læring, men jeg er helt enig med representanten i at det jo ikke dreier seg om at læreren skal gi slipp eller overlate ansvaret for læringen til eleven selv. Det handler om å støtte eleven i en modningsprosess, der man skal ta større ansvar for seg selv. Men veldig mye av det vi diskuterer f.eks. i forbindelse med ungdomstrinnet som angår klasseledelse, dreier seg nettopp om hvordan man skal styre elevene inn i et godt læringsløp.

Tord Lien (FrP): Jeg håper ikke det gir noe signal om ambisjonsnivået når statsråden kaller arbeidet med spesialundervisning et «løpende» arbeid som vi må holde «gående». (Munterhet i salen.)

Men det er også sånn at statsråden snakker om at målsettingen er at omfanget av spesialundervisning skal reduseres, og at det skal gi god effekt – en intensjon jeg tror en samlet komité står bak statsråden i. Men så er det sånn at noe av det Midtlyng-utvalget sier, er at det vil fjerne lovhjemmelen for spesialundervisning. Det er det ingen i komiteen som

fremmer forslag om i dag, men de fire partiene i opposisjonen fremmer forslag – i forslag nr. 1 – om at kommunene i et veldig begrenset omfang skal få lov til å gjennomføre muligheten til å la PP-tjenesten komme inn i skolen, og at kommunene i henhold til opplæringsloven følger opp dette arbeidet.

Kan statsråden redegjøre for hvorvidt hun på et senere tidspunkt vil åpne for denne typen prosjekter?

Statsråd Kristin Halvorsen: Det har vært veldig viktig i arbeidet med dette å sørge for at de som er foreldre, eller andre pårørende, og som har barn som har spesielle behov, ikke opplever unødig usikkerhet i forhold til hva slags rettigheter de har. Husk på at her er det mange foreldre som har hatt lange kamper for at deres barn skal ha samme rettigheter som alle andres barn.

Derfor har jeg vært veldig opptatt av at vi ikke skulle spre uro rundt hva slags rett man har til å få vurdering i forhold til spesialundervisning. Jeg er jo veldig opptatt av at PP-tjenesten skal komme tett på skolene, og det understrekes også i meldingen og i innstillingen fra komiteen at skolene ikke skal vente på at et barn får en utredning før de setter i gang spesielle tiltak. De må gjøre det med én gang. Det handler om å fange opp og følge opp, så det er en litt annen strategi enn den representanten Tord Lien viser til. Så får vi se om det virker, og så må vi følge opp hele veien – løpende og gående.

Elisabeth Aspaker (H): Jeg skal følge opp der Tord Lien slapp. Jeg tenker at hvis man virkelig skal få snudd denne pyramiden, og hvis man skal få ned saksbehandlingsmengden og bruke ressursene i det apparatet som i dag sitter og utreder tett på elevene og i tett interaksjon med skolen, så må vi prøve ut noen alternative måter å gjøre det på. Da har vi foreslått at man ved et utvalgt antall skoler og kommuner skulle prøve virkelig å sette dem som er nærmest eleven, til å ta de avgjørelsene og sette inn innsatsen så tidlig som overhodet mulig.

Er det virkelig sann at statsråden ikke kan tenke seg sånne forsøk? Er det ikke viktig å vinne erfaring før man eventuelt gjør noen flere storskalaendringer?

Statsråd Kristin Halvorsen: Først vil jeg takke representanten Aspaker, som har vært saksordfører for denne innstillingen. Jeg synes at det er en stor betryggelse at det er så bred enighet om hovedgrepene når det gjelder spesialundervisning.

Så er spørsmålet: Hvordan vinner vi nå erfaring med ulike måter å jobbe på for å klare å få snudd pyramiden? Vi ønsker oss nemlig at spesialpedagogisk kompetanse kommer så tidlig til rådighet for dem som har noen utfordringer, at vi kan forhindre mange lærevansker senere og ikke minst mange opplevelser av nederlag, som jo gjør at barn mister selvtilliten, krymper, holder seg unna, lærer mindre enn de egentlig har potensial til.

Grunnen til at jeg så langt ikke har støttet det forslaget som kommer fra mindretallet, er at det vil nærme seg en del problemstillinger som dreier seg om hva slags rettigheter foreldrene har, og at det er et vanskelig område å innføre forsøk på. Jeg skal ikke avvise at det er noe som kan vurderes på et senere tidspunkt, men jeg mener at det nå ligger mange konkrete, gode forslag i denne meldingen som nettopp dreier seg om hvordan vi skal få kompetansen på barna tidligere. Det ligger også en veldig klar forpliktelse for kommuner og skoler til ikke å vente på utredninger av det enkelte barn, men sette i gang tiltak med en eneste gang.

Elisabeth Aspaker (H): Jeg skal skifte tema til de lange saksbehandlingstidene i PP-tjenesten.

Det er en kjent sak at Riksrevisjonen har rettet flengende kritikk mot systemet. Komiteens leder, Marianne Aasen, var inne på det i sitt innlegg, og flere andre har vært inne på det samme.

En samlet kontroll- og konstitusjonskomité har enstemmig anmodet regjeringen om, på bakgrunn av de alvorlige funnene som er gjort, at her burde man faktisk innføre saksbehandlingsfrister i systemet. Når regjeringen ikke vil gjøre det, lurer jeg på: Hva er da statsrådets strategi for å sikre at man får en saksbehandlingstid som er rimelig, og som ikke er på direkte kollisjonskurs med det å få til tidlig innsats og det å sørge for at de barna som virkelig trenger det, får den hjelpen de trenger, så raskt som mulig?

Statsråd Kristin Halvorsen: Jeg har selvfølgelig merket meg nøye hva kontroll- og konstitusjonskomiteen har sagt om dette, og det er alvorlig kritikk som kommer fra Riksrevisjonen når det gjelder ventetid. Jeg merker meg også det engasjementet som en samlet komité har når det gjelder saksbehandlingstider.

Nå vil jeg avvente og se om vi klarer å komme dit vi ønsker med denne stortingsmeldingen – mye tettere på mye tidligere med tanke på den hjelp og støtte som barn med spesielle utfordringer har behov for – og så vil jeg

overvåke den situasjonen veldig nøye. Det er absolutt aktuelt å se på om man må forsterke virkemidlene hvis ikke vi ser raske forbedringer.

Dagrun Eriksen (KrF): Jeg forstår at i regjeringens drømmeverden går alle barn i barnehage. Men jeg registrerer jo også at regjeringen innser selv at selv om de fjerner kontantstøtten for toåringene, vil det fortsatt være noen barn som ikke går i barnehage. Det er dem jeg kjenner meg ganske bekymret for med hensyn til de to grepene som vi gjør i dag, nemlig med å flytte språkkartleggingen fra helsestasjon til barnehage, og også at alle tiltakene som skal gjelde barn i den gruppen, flyttes ut fra opplæringsloven og kommer inn under barnehageloven.

De mest sårbare barna, som kanskje trengs å nås tidlig, vil kunne nås gjennom et møte på helsestasjonen. I dag fungerer det veldig bra at det er barnehagen som har et faglig ansvar, men at man også har et tilbud til barn som ikke går i barnehage. Vil statsråden ta initiativ, slik at vi nå ikke risikerer at de mest sårbare barna blir utelatt fra disse tiltakene?

Statsråd Kristin Halvorsen: At vi flytter bestemmelsen om spesialpedagogikk til barnehageloven, betyr ikke at det er noen barn som mister rettigheter. Det er omvendt. Det betyr at vi understreker hvilket ansvar barnehagene har for barn med spesielle behov. De barna som går i barnehagen, kan få muligheten til å bli observert av kompetent pedagogisk personale i sin språkutvikling i helt naturlige situasjoner. Barnehagen har et bredt spekter av tiltak som de kan sette i gang, som ikke er spesialundervisning, men som er språkstimulering.

Så er det riktig som representanten Dagrun Eriksen sier, at alle barn går ikke i barnehagen. Selvsagt må vi også ha en mulighet til å oppdage dem som har språkvansker, på helsestasjonen. Men husk på at det vil være i en setting som er ganske fremmed for mange barn. Jeg har hatt med meg barn på helsestasjonen som skravler som en foss alle andre våkne timer i døgnet, men som akkurat de 20 minuttene de var på helsestasjonen, holdt helt kjeft. Så her må vi passe på at vi bruker barnehagen til det de er gode på, men at vi samtidig ikke glemmer dem som ikke går der.

Bente Thorsen (FrP): Jeg vil benytte muligheten til å friske opp, og muligens få et svar på, det første spørsmålet jeg hadde, om ministeren vil ta noen grep med hensyn til å foreta en evaluering av Reform 94.

Jeg vil også stille spørsmål om PPT og utfordringen der, i og med at kunnskapsministeren ikke ser at det er en god løsning å få et forsøksprosjekt ut i Skole-Norge der PPT er direkte knyttet opp mot skolene, også med tanke på at det faktisk er ganske store avstander i

Norges land i dag. Jeg vet om tilfeller der fagfolkene våre bruker mer tid på å kjøre i bil til og fra, enn de bruker på å ivareta den oppgaven som de virkelig kan og er utdannet til, og der vi virkelig trenger dem, sånn som overfor elevene. Jeg vil også vise til Finland, der det viser seg at det er et veldig godt tiltak, og det virker veldig godt.

Statsråd Kristin Halvorsen: Jeg tror jeg forsto hvor spørsmålet skulle komme.

For det første må vi jo ikke tro at den eneste spesiallærerkompetansen som finnes innenfor utdanningssystemet, er i PP-tjenesten. Det er faktisk en liten andel av dem som jobber i PP-tjenesten, som er spesialpedagoger. Men heldigvis er det sånn at ca. 15 000 lærere i skolen har spesialpedagogisk kompetanse. Så vi må bare passe på at vi ikke tegner et bilde av at når det gjelder spesialpedagogene, har vi samlet alle sammen i PP-tjenesten, og så kjører de rundt i bil, og så er de tilfeldigvis innom en eller annen skole. Det vi jo ønsker med PP-tjenesten, er at de skal være det fagmiljøet som støtter opp om skoleutvikling, som er med på å jobbe forebyggende, men at de også skal forholde seg til den kompetansen som er i skolen.

Jeg tror vi er enige om hovedintensjonen her, nemlig å få PP-tjenesten tettere på skolen og tettere på skoleutvikling, selv om vi ikke er enige i det ene forslaget fra opposisjonen.

Helga Pedersen (A): En god skole er helt avgjørende for enkeltmenneskets frihet til å velge sitt eget liv, og en god skole er helt avgjørende for at vi som samfunn skal bemanne velferdsstaten og sikre framtidig verdiskaping. La meg ta ett eksempel: Litt senere i dag skal regjeringens nordområdemelding legges fram. Som nasjon er vår oppmerksomhet rettet nordover og mot de mulighetene som finnes der.

Nordområdesatsingen er noe som skal komme hele landet til gode. Samtidig har den nordnorske landsdelen en helt berettiget forventning om at gass, mineraler og fisk i nord skal gi aktivitet og ny giv i nord. Men for at man skal lykkes med det, er det helt avgjørende at finnmarkinger og nordlendinger har kompetanse til å ta fatt på oppgaven. Da er det alarmerende at frafallet i den videregående skolen er høyt, og høyest i landet i nettopp Nord-Norge.

Likevel er ikke frafallet et særnordnorsk problem. Det er for høyt på landsbasis, men det rammer sosialt og geografisk ulikt. Derfor er det viktig at vi skal ha ambisjoner på vegne av alle elever, uansett hva slags bakgrunn, bagasje eller forutsetninger de kommer til skolen med. Jeg er

veldig glad for den fremgangen vi nå ser når det gjelder resultatene i den norske skolen, slik det bl.a. kommer til uttrykk i PISA-undersøkelsen. Men sammen med lærere, skoleledere, foreldre, elever og lokalpolitikere må vi strekke oss lenger. Vi må legge grunnlaget for mer og bedre gjennomføring idet barna begynner i barnehagen eller i skolen. Jeg vil berømme kunnskapsministeren for at hun så tydelig har satt tidlig innsats i fokus. Det er åpenbart bedre at man setter alle kluter til for å lære barna å lese og regne når de skal, i stedet for å vente og se og sette inn spesialundervisning når det har skåret seg for alvor.

I dag skjer for mye for sent. «Alt kan repareres», heter det i en sang – men det blir vanskeligere dess lenger man venter. Det stiller store krav til læreren. Da er det viktig at læreren har det laget rundt seg som kreves: et lag med skoleledere som har tid og overskudd til å utvikle skolen, med flere yrkesgrupper inn i skolen som kan støtte opp under undervisningen, med assistenter som ikke overtar de pedagogiske oppgavene, men som kan hjelpe til med de mange praktiske oppgavene i skolehverdagen, og ikke minst, en PP-tjeneste som er tett på, som bidrar med å arbeide forebyggende, og som kan sette inn tiltak raskt. Da er det avgjørende at skoleledere, lærerne og spesialpedagogene får bruke tiden sin på læringsarbeidet.

Vi må selvfølgelig opprettholde elevenes rettssikkerhet. Men vi som er samlet i denne salen, må være selvkritiske når det gjelder hvilke dokumentasjonskrav og andre forventninger vi har til skolen, som stjeler tid og krefter fra undervisningen. For en tid tilbake innledet kunnskapsministeren jakten på tidstyvene. Jeg er veldig glad for at hun også i denne meldingen varsler tiltak for å få ned saksbehandlingstiden og forenkle saksbehandlingsreglene for spesialundervisningen. Dette er ting vi ønsker oss mer av. Det er urovekkende å treffe lærere som forteller at de bruker så mye tid på andre oppgaver at de føler at de mangler tid til forberedelse, at undervisningen tidvis må tas på sparket, og at de også har for lite tid til å følge opp den enkelte elev. Hvis vi lykkes i arbeidet med å fange enda flere tidstyver, vil det åpenbart komme undervisningen og elevene til gode og helt sikkert også bidra til at lærerne blir der vi ønsker at de skal være, nemlig i skolen.

Jeg har tillit til at kunnskapsministeren holder det løpende arbeidet løpende, men skal vi utvikle skolen videre, fordrer det også at mange andre er med og bidrar. Det er viktig at vi har engasjerte lokalpolitikere og fylkespolitikere, og det er avgjørende at samarbeidet mellom hjem og skole fungerer bra, som Dagrun Eriksen veldig presist kom inn på i sitt innlegg. Her mener jeg at vi skal ha en åpen holdning til hvordan dette

kan utvikles videre, slik at foreldrene er trygge i sin rolle overfor en skole som er helt annerledes enn den skolen de selv gikk i.

Aksel Hagen (SV): Skolepolitikk og samfunnspolitikk henger i hop. En får ikke en skole gjennomsyret av gode verdier som inkludering, toleranse og demokrati om samfunnet for øvrig ikke lever etter slike verdier. En får ikke et samfunn som verdsetter mangfold og forskjellighet, om skolen ikke verdsetter de samme verdier, men velger å bli en ekskluderende arena som primært hyller de til enhver tid såkalt skoleflinke, lydige og plikttoppfyllende. En får ikke et samfunn preget av «påkobling» om skolen mer «frakobler», for å bruke et begrepspar som professor Jon-Roar Bjørkvold bruker i bl.a. boka si Det Musiske Menneske. «Er du spillbar?» spør den samme Jon-Roar Bjørkvold i boka si. Er det ikke nettopp det en god skole og et godt samfunn skal ha som ambisjon – å få oss alle påkoblet, å gjøre oss alle spillbare?

Denne ambisjonen er særlig godt synlig, heldigvis, hos Midtlyng-utvalget og i denne innstillinga. Her viser jeg til regjeringas ambisjon om at vi skal bruke utdanningssystemet for å kompensere for sosiale ulikheter. Det er et bidrag til at vi alle blir påkoblet. Vi skal bruke positiv diskriminering, blir det sagt. Dette er en tøff og offensiv språkbruk som jeg liker at vi bruker, nettopp for å få fram det grunnleggende poenget, at vi aktivt skal ta hensyn til hver enkelts ulike forutsetninger og evner. Ulike mennesker skal gis like muligheter, de skal få komme med og være påkoblet uavhengig av bosted, for å bruke slagordet til tre sentrale politiske partier i det politiske landskapet. Alle er i utgangspunktet spillbare og ønsker å være spillbare. Da må vi ha en skole som blir organisert deretter.

Det er krevende – det har flere vært inne på på en god måte – å se dem og det som skal ses, og ikke minst sammen finne ut av hva som er en god opplærings situasjon for den enkelte. Det er å sette dette ut i livet og levendegjøre det på en minst mulig byråkratisk måte. Det dreier seg om å være tett på, å være tidlig på og ikke minst om å være kompetent på. Her skal vi fram til et samspill mellom fagfolk, elev og foreldre, som er krevende av mange årsaker, bl.a. fordi vi opererer her i et landskap der et knippe med rettigheter og plikter skal være på plass. En del faglig uenighet gjør gjerne dette ekstra krevende.

Så er det godt beskrevet av flere hva som er situasjonen i dag. Den er helt klart problematisk på veldig mange måter. Samtidig er det i denne debatten, som i andre debatter vi har i denne salen, viktig å se at det er mange der ute som har fått utviklet god praksis. Anne Tingelstad Wøien var bl.a. inne på det i innlegget sitt.

Jeg er svært glad for at denne innstillinga så grunnleggende legger vekt på at det skal være unntak hvis vi i tilfelle innimellom må ta elever ut og vekk fra fellesskapet. Hovedgrepet her skal være at opplæring skal skje i fellesskapet. Men av og til kan det være riktig å ta noen ut, for å sette inn et spesialtiltak, for så å føre folk tilbake til fellesskapet. Jeg mener sjøl at Ny GIV er et godt eksempel på at det er riktig for en stuttere periode å ta folk ut, for deretter å gi dem en mulighet til å fortsette resten av opplæringsløpet sitt i fellesskapet. Jeg er veldig glad for at opposisjonspartiene er enig i dette prinsippet, for jeg syns vel at av og til i andre debatter at de viser en litt for stor iver etter å ta folk ut. Da er det gjerne de såkalt skoleflinke som er i fokus. Slik sett setter jeg pris på at vi stort sett er enige her om at det ikke skal skje i dette tilfellet.

Så tror jeg det er ett punkt – og der må vi sjøl ta litt sjølkritikk – som vi kunne lagt noe mer vekt på. Det er at det nå heldigvis skjer en rivende utvikling når det gjelder undervisningsteknologi, bl.a. for å komme i møte dem som har lærevansker knyttet til lesing. Her skjer det spennende ting, som ikke bare kommer dem som har såkalt særskilte behov, i møte. Det er også en utvikling som kan være til nytte for alle grupperinger, som viser at her skjer det ting som kan gjøre det lettere å foreta undervisninga i fellesskapet, sjøl om det rundt omkring i klassene sitter folk med litt ulike behov.

Tord Lien (FrP): Ofte når man står her, er det et pliktløp å takke saksordføreren for godt arbeid. Det er det ikke i denne saken. Jeg har lyst til å understreke, som også min kollega Thorsen gjorde, at denne prosessen er blitt ledet på en glimrende måte av representanten Aspaker.

Denne saken handler om elever med læringsutfordringer – dessverre i noe for stor grad om de elevene med læringsutfordringer som er så store at de kommer inn under en lovparagraf om nettopp det. Selv om de nå er under en lovparagraf, er det en veldig lite homogen gruppe vi snakker om. Det er alt fra barn med ervervet hjerneskade, barn med hørsels- og synshemming og barn med diverse andre medfødte og tilegnede diagnoser. Så det er en veldig lite homogen gruppe. Det synes jeg er viktig å ha med seg når vi diskuterer dette. Det kan høres ut som om det er én, veldig lett definerbar elevgruppe vi snakker om. Det er det ikke.

Men det er altså slik at over 10 pst., rundt 11 pst., av alle elevene som går i 10. klasse i den norske grunnskolen, har havnet innunder en lovparagraf og fått spesialundervisning. I den sammenheng er det grunn

til å minne om at 16 pst. av de samme elevene kan ikke lese godt nok til å tilegne seg kunnskap på egen hånd etter skolen. Så vet vi at det er noe overlapping, men at overlappingen ikke er total. Så det er mange av disse elevene som sliter tungt i skolen, men som ikke kommer innunder noen lovparagraf. De vil i liten grad bli påvirket av det vi holder på med her i dag, med mindre vi klarer å frigjøre noen ressurser som resultat av behandlingen av denne saken. Derfor er jeg for så vidt glad for at statsråden sier at det i dag ikke gis uttrykk for at dette er sluttdokumentet for jobben med spesialundervisning, men at det er en prosess som statsråden vil følge nøye og eventuelt senere komme tilbake til Stortinget med evaluering og videre oppfølging av loven. Det tror jeg er helt nødvendig.

Disse elevene som ikke får spesialundervisning, trenger tilrettelagt undervisning på en eller annen måte. Det gjelder også, som representanten Hagen var inne på, i veldig stor grad dem som ikke er så motivert for skolen fordi det er for lett for dem. Men det gjelder ikke minst dem som sliter, men som i dag ikke har rett til spesialundervisning.

Vi bruker 17 pst. av alle midlene i den norske grunnskolen på spesialundervisning. Årsakene kan være mange. Det er ingen tvil om at ressurssterke og kravstore foreldre, som ikke aksepterer at deres barn lærer under det gjennomsnittlige, er én grunn. Det tror jeg vi må være tydelige nok på å si. Men så tror jeg også vi må se etter noen av utfordringene i den ordinære opplæringen. Statsråden sa at hun og regjeringen er opptatt av ordinær opplæring, og at den skal bli inkluderende. Jeg er ikke helt sikker på om jeg kjenner meg igjen i det bildet.

Men så sa statsråden noe jeg er helt enig i: Kanskje lar vi lærevansker forsterke seg i barneskolen. Der tror jeg statsråden er inne på noe helt grunnleggende. Dette tror jeg ikke bare handler om lovarbeid og vedtak i Stortinget. Det handler også om holdninger – aksept for at barn har fravær av læring. Det handler om aksept for at særlig gutter er så umodne – ett, to, tre år bak, og det er helt i orden og det ordner seg sikkert, lille venn, når du kommer i 4., 5. eller 6. klasse. Og så gjør det ikke det. Vi har en svak tilbakemeldingskultur i den norske skolen, og som mange har vært inne på, også saksordføreren, vet vi at det er forholdsvis mye byråkrati når man nærmer seg å få en hjemmel for spesialundervisning.

Jeg liker egentlig ikke at stortingsrepresentanter rir kjepphester, men jeg skal nå gjøre det likevel, for det er noen slike ting: Det er åpne klasserom,

det er ansvar for egen læring, og det er utstrakt bruk av gruppearbeid. Det gjelder særlig gruppearbeid i denne sammenhengen. De sterke elevene vet at hvis de gjør jobben, får de god karakter, og hvis de blir plassert sammen med svake elever i gruppe, så lærer ikke de svake elevene noe, og de sterke elevene får ha læringen for seg selv. Det er urettferdig.

Målet må være mindre paragrafer, mer elevrettet arbeid, mindre papir og mer tilrettelagt undervisning. I likhet med representanten Aspaker og Skei Grande synes jeg det er litt leit at vi ikke blir litt mer imøtekommet når det gjelder det forslaget som blir votert over i dag, forslag nr. 1.

Truls Wickholm (A): Tidlig innsats begynner tidlig, og et av de stedene hvor vi møter et stort antall norske barn – og har møtt stadig flere barn de siste årene – veldig tidlig, er i barnehagen. Barnehage- og likestillingspolitikk er en av grunnene til at jeg er veldig glad for at det er vi rød-grønne som styrer.

I sitt alternative budsjett viser Høyre at de truer den moderne familien når de øker barnehageprisen og viderefører kontantstøtten for toåringer. Dette betyr mindre likestilling, mindre integrering og færre barn som får glede av barnehagen. De fortsetter rett og slett Bondevik II-regjeringens politikk for flere kvinner tilbake til kjøkkenbenken.

Denne regjeringen har hatt en politikk for full barnehagedekning, likestilling og flere kvinner i jobb, og det er viktig av flere grunner. Uten kvinner i arbeid ville vårt lands konkurransevne vært betydelig svekket, men det er også viktig for barna. Barnehagen er et viktig sted for barns læring. Den spiller en stor og aktiv rolle i arbeidet med forebygging og tidlig innsats. Barnehagen kan nesten bedre enn noen andre – gjerne i kombinasjon med hjemmet og foreldrene – bli kjent med og følge opp det enkelte barn over tid. Barnehagen er det beste stedet å følge opp barn som trenger hjelp til å stimulere språk og utvikling.

Under behandlingen av St.meld. nr. 41 for 2008–2009, Kvalitet i barnehagen, hadde opposisjonen en ganske annen holdning. De har rett og slett kommet litt etter i dag i denne innstillingen. Der skriver komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti bl.a.:

«I beste fall er slik obligatorisk språktest bortkastede ressurser. Barn med behov for oppfølging vil i de aller fleste tilfeller motta ekstra tid og oppfølging i dagens barnehager, hvor det ikke kastes bort ressurser på å teste alle barn.»

De fremmet også et forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke innføre krav om at alle barnehager skal gi tilbud om språkkartlegging ved treårsalderen».

Jeg synes dette er litt pussig, men jeg er jo glad for at opposisjonen nå kanskje er blitt enig med seg selv, og at de kommer etter regjeringens politikk på dette området. Jeg synes også det er bra at alle barn nå skal få et tilbud om språkkartlegging i barnehagen. Dette er viktig for at vi skal kunne få til den utviklingen og den tidlige innsatsen som vi alle er opptatt av at vi skal greie.

Opposisjonen synes å ha en forestilling om at det beste stedet å nå barn, er fireårskontrollen. Jeg er ikke imot at barn testes der, men jeg klarer ikke å se hvorfor det trekkes fram som et mer treffsikkert tilbud enn den språkkartleggingen, og ikke minst den oppfølgingen, som kan skje i barnehagen.

Vi har også KOSTRA-tall som viser at 95 pst. av fireåringene møtte opp til fireårskontroll på helsestasjonen i 2009, mens 97 pst. av fireåringene har barnehageplass. Flere fireåringer nås derfor i barnehagen, og med regjeringens satsning på gratis kjernetid nås også flere av de barna som virkelig trenger det mest.

Det er ikke et mål i seg selv at vi skal kartlegge, men med kartlegging kan vi oppnå at barn med særskilt behov for språkstimulering oppdages tidlig, og at alle ansatte i barnehager får kunnskap som gjør at de kan tilrettelegge for hvert enkelt barn.

Jeg er enig med Trine Skei Grande når hun sier at vi må satse på dem som trenger det. Men poenget er at vi må møte hvert enkelt barn, vi må møte alle, vi må få en individuell vurdering av alle, hvis vi skal greie å oppdage hvem som faktisk trenger det. Da holder det ikke å gi et tilbud til dem som åpenbart trenger det.

Hele grunnholdningen i denne meldingen som vi behandler, er at spesialtilbudene skal bli en del av det ordinære tilbudet, at spesialtilbudet aller helst skal bli overflødig fordi problemene oppdages raskt, som en del av den vanlige virksomheten, og løses på lavest mulig nivå.

Svein Harberg (H): Dette er en av de dagene som er så viktig for norsk skole at vi antagelig ikke greier å ta det helt inn over oss. Vi snakker om en god skole i et flott utdanningssystem, og vi snakker om dem som trenger litt ekstra hjelp for å få best mulig utgangspunkt for resten av livet. Vi snakker om noen justeringer som kan gjøre at enda flere får

kjappere og bedre hjelp til mestring og dermed læringsutbytte i skolehverdagen. Jeg må si at med det perspektivet er jeg forundret over at vi ikke får større enighet om konkrete forslag for å rette opp skjevheter som alle oppfatter som reelle utfordringer, som en samlet komité har merknader om, men som altså ikke samler flertall i salen i dag. Da tenker jeg først og fremst på forslaget om å innføre kvalitetskrav og frister for oppfølging av enkeltelever som utredes. Min innstendige oppfordring til de andre partiene i dag er å støtte forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet om dette!

Vi har en viktig debatt om en viktig del av undervisningen barna våre får. Én dimensjon er imidlertid fraværende i saken, men må likevel være lov å ta opp her, og det er kjønnsdimensjonen. Ser vi på skolen generelt og på spesialundervisningen særskilt, er tallenes tale ganske klar. Dessverre får vi det fastslått også i nye tall som nettopp er kommet. Det har heldigvis de siste dagene og ukene vært en viss oppmerksomhet omkring dette, men for sent for behandlingen av denne saken. Gutter er overrepresentert når det gjelder spesialundervisning i grunnskolen og i frafallsstatistikkene i videregående.

Ser vi på skolen generelt, er jenter nå bedre enn gutter i så godt som alle fag, og de siste PISA-tallene viser, som de fleste sikkert har fått med seg, at norske jenter i 10. klasse i snitt har kunnskaper tilsvarende litt over ett års lengre skolegang enn guttene. Det må være flere enn oss i Høyre som synes disse forskjellene er overraskende store og helt uakseptable. Det er faktisk grunnlag for å si at vi har en gutteproblematikk i skolen.

De strenge bestemmelsene i opplæringsloven § 8-2 gjør det vanskelig å gi gutter som av ulike grunner har utfordringer, en mer egnet opplæring i egen gruppe. Derfor blir svaret enten vedtak om spesialundervisning eller ingenting. Norge skiller seg fra andre land ved at vedtak om spesialundervisning øker utover i skoleløpet, istedenfor å sette inn ressursene som tidlig innsats. Høyre tenker at en mer fleksibel formulering i § 8-2 hadde gjort det lettere å sette inn ulike tiltak, tiltak som kanskje ville hjulpet flere innenfor ordinær undervisning, og redusert behovet for spesialundervisning. Vi registrerer også at regjeringen selv utfordrer paragrafen i forbindelse med gjennomføringen av Ny VRI i ungdomsskolen. Jeg tror det er helt nødvendig å ta den debatten, men det må nå løftes i en annen sak.

Mette Hanekamhaug (FrP): Representanten Wickholm innledet sitt innlegg med å si at han var glad for at det var de rød-grønne som styrte, fordi det sikrer et godt barnehagetilbud. Men da vil jeg bare minne

representanten Wickholm om at det faktisk var Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti som tok initiativ til det barnehageforliket som vi har i dag. Videre synes jeg det er litt trist å høre hans manglende perspektiv på likestilling i dag; trekke fram at kvinner vil gå tilbake til kjøkkenbenken så lenge de får betaling i form av kontantstøtte, og, for det andre, manglende perspektiv på at det faktisk også er menn som kan velge å være hjemme i dag.

En viktig formulering i denne saken er følgende:

«Departementet er opptatt av at den tilpassede opplæringen skal bli bedre og at spesialundervisningen først og fremst skal brukes som en ekstra sikring for elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av skolens ordinære opplæringstilbud.»

Dette er flotte og fornuftige ord som vi alle kan stå bak – ord som beskriver en skolehverdag hvor elevene blir sett, blir tatt på alvor og får opplæring og utfordringer tilpasset sine behov. Men problemet er at dette dokumentet utelukker en vesentlig gruppe. Det rett og slett ignorerer en stor andel elever og unnlater å snakke om deres rett til tilpasset opplæring, en gruppe som samtlige talere her har unnlatt å nevne – nemlig de faglig sterke elevene. Det er nemlig slik at vi har en gruppe elever i det norske skolesystemet som har sterke faglige evner i enkelte eller flere basisfag. Ifølge opplæringsloven og ifølge de ordene som er skrevet i denne aktuelle saken, har alle elever som ikke får tilfredsstillende utbytte, krav på ekstra- og spesialundervisning. Hvorfor diskuteres ikke tilbudet til disse elevene, de som ikke opplever utbytte av undervisningen fordi de faktisk krever et høyere nivå på den undervisningen som gis? Hvorfor skal vi velge å utelate og diskriminere disse elevene? Jeg har tidligere sitert Egil Drillo Olsen fra denne talerstolen, og det gjør jeg gjerne igjen: Det er en pedagogisk villfarelse å tro at enere skaper tapere. Derfor synes jeg det er synd at vi har en regjering som ikke evner å favne om begge gruppene i denne meldingen.

Videre er det ikke til å unngå å legge merke til at de rød-grønnes prinsipptrykteri når det gjelder likhetsprinsippet i skolen, er som en klamp om foten også på dem selv i denne saken. De nekter nemlig å innrømme at det er behov for å endre opplæringslovens bestemmelser om å åpne for en annen type klassedeling, tilpasset elevenes nivå. Samtidig har departementet gitt tillatelse til å avvike fra denne loven for å sikre oppfølging av de svake elevene. Dette er jo en direkte innrømmelse av at den eksisterende lovgivingen nettopp er til hinder for å følge opp de

svakere elevgruppene. Da forstår jeg ikke hvorfor regjeringa ikke er villig til å endre på dette i opplæringsloven.

Elisabeth Aspaker (H): Jeg har lyst til å takke for det jeg synes har vært en god debatt om et svært viktig tema. Det er ingen tvil om at arbeidet med denne stortingsmeldingen har engasjert langt utover komiteens grenser, det så vi hos alle dem som meldte seg til høring. Jeg tror vi alle kan skrive under på det, med alle de henvendelsene vi har fått, etter høringen og mens vi hadde saken til behandling i komiteen.

Som flere har vært inne på her, handler det om at meldingen har mange gode tiltak, men spørsmålet er om vi får til den endrede praksisen ute i skolen. Da er dialogen med kommunesektoren fundamentalt viktig, fordi det altså er skoleeierne der ute som sitter med hånden på rattet i det daglige, som gjerne er eiere og ledere av interkommunale og kommunale PPT-tjenester, og som skal bidra til å gi det løftet som trengs, hvis vi skal lykkes bedre med spesialundervisningen.

Dette er et komplekst område. Vi har snakket mye her nå om ressursbruken og om hvor mye som bindes opp i byråkrati og utredninger. De som taper på det, er eleven og skolen, som mister den ressursen de kunne hatt hvis støtteapparatet, PPT-tjenesten og spesialpedagogene i større grad kunne vært skolenære og vært en del av skolehverdagen, drevet veiledning av lærerne og sørget for at flere lærere kunne lykkes bedre i å gi god tilpasset opplæring – og dermed forebygge at man havner ut i utredningstyranniet, kan man nesten si, og at det ender opp med enkeltvedtak og spesialundervisning.

Det er bakgrunnen for at vi tar til orde for dette forsøket, prøver å desentralisere en beslutning – kutte noen svinger og sørge for at man tar beslutningen på skolenivå, og dermed får raskere avgjørelser. Men det skal skje i samråd med PPT-tjenesten, og det må selvfølgelig være under forutsetning av at eleven har en rett, hvis man definerer og mener at det er behov for det.

Helga Pedersen brakte inn nordrådemeldingen som skal legges fram i dag, og de kompetanseutfordringene som utvilsomt er både i den nordlige delen og i resten av landet. Men utfordringen er kanskje spesielt stor i nord, i og med at det er der vi har det desidert største frafallet i videregående opplæring. Da er det – som flere har vært inne på her – et paradoks at skolen opplever at man har for stramme rammer med hensyn til å kunne lage pedagogiske og godt tilpassede opplegg som kan fenge elever, og som kan bringe dem ny motivasjon til å gjennomføre

opplæringen. Vi har i innstillingen utfordret regjeringspartiene og regjeringen på § 8-2 og det faktum at man i Ny GIV får til avvik i 10. klasse, mens kommunene så riktig påpeker at behovet er for avvik i 8. klasse.

Marianne Aasen (A): Det har vært en bra debatt. Jeg tar ordet for bare ett tilleggsmoment, som jeg synes det er viktig å påpeke, særlig i forhold til denne gruppen, og det er IKT i skolen. Ingen har snakket om eller vært noe særlig innom det, men jeg er overbevist om at vi står foran nærmest en revolusjon i læringsmetodikk i norsk og internasjonal skole. Det vil særlig komme den gruppen elever som vi diskuterer i dag, til gode.

Jeg har en gang hørt at blant kinesere er det mye mindre forekomst av dysleksi. Og hva kommer det av? Jo, bokstavene på kinesisk er bilder av begreper, man må ikke sette dem sammen av lyder som når vi leser her i Vesten. Derfor mener jeg at den nye teknologien har et kjempepotensial i forhold til det visuelle. Visualiseringen er et nøkkelord når det gjelder barn som sliter på skolen.

Vi har ikke sett ordentlig potensialet på alle disse teknologiområdene når de smelter sammen. Nå snakker jeg ikke bare om at man kan surfe på Internett og finne informasjon i timen, eller gjøre oppgaver på data, men hvordan man interaktivt kan jobbe på en måte som andre enn jeg er bedre til å beskrive. Det vil hjelpe alle barn og vil gjøre det mer spennende på skolen, mer forståelig og mer interessant. Det er et stort potensial med hensyn til akkurat disse tingene.

Da må produsentene av lærebokmidlene forstå de mulighetene som ligger i det. Vi ser det allerede i spillindustrien, som er enorm, og som er større omsatt i kroner enn filmindustrien. Hva med å bruke mye av det de har av kompetanse i skolen? Vi må få lærerutdanningen til å bli oppmerksom på det på en helt annen måte enn tidligere, og vi må forske på det, slik at vi vet hva som fungerer, og ikke minst hva som ikke fungerer. Vi skal også ha en kunnskapsbasert skole, med bruk av IKT.

Jeg tror, som sagt, at det er grunn til å være ganske optimistisk på vegne av disse barna, særlig med tanke på hva IKT kan gjøre. Det vil bli enklere for mange å gå i framtidens skole nettopp på grunn av ny teknologi.

Anne Tingelstad Wøien (Sp): Jeg kan ikke gå fra denne debatten i dag uten å kommentere innlegget til Mette Hanekamhaug og fokuset på de flinke.

Dette må være den dagen da vi fokuserer på dem som faktisk sliter i skolen. Det er, som jeg sa innledningsvis, en brokete gruppe med unger med funksjonsnedsettelse – det kan være unger som har autisme – og de foreldrene som sliter, eller har slitt, for å få et tilpasset tilbud til dem, vi skal ha fokus på i dag. Og så får vi behandle dem som er flinke, og som ikke får tilpasset opplæring, for seg sjøl. Jeg har bare lyst til å understreke at denne dagen og denne meldingen handler om de tusenvis av unger som faktisk sliter i skolen i dag.

Så har jeg en liten kommentar til slutt, til Ny GIV – jeg er litt usikker på om representanten Harberg sa «Ny VRI», jeg er ikke helt sikker, men det var sånn jeg hørte det – og forståelsen av at det er en omgåelse av § 8-2. Slik jeg ser det, er det ikke noe problematisk i det hele tatt, for her er det elever som ikke blir satt i fast gruppe fra 8. trinn, og som går i den gruppen ut 10. trinn, men det er et tiltak som settes inn for en kortere periode. Jeg kan ikke se at opplæringsloven legger noen hindringer i veien for det.

Men jeg har lyst til å understreke igjen: På denne dagen og gjennom denne meldingen er det de viktige tiltakene for den store gruppen av unger med spesielle hjelpebehov – det er det signalet i hvert fall jeg vil gi til alle foreldrene der ute – vi har tatt på alvor.